

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลวังผาง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันประกอบด้วยองค์ประกอบด้านโครงสร้าง นโยบาย เป้าหมาย การบริหารจัดการ การสนับสนุนงบประมาณ ขวัญและกำลังใจของผู้ดูแลเด็ก และการมีส่วนร่วมของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ทำการศึกษาบริบทเทศบาลตำบลวังผาง บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง และการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบลวังผาง เทศมนตรีฝ่ายการศึกษา กรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ภาคราชการ 4 กระทรวงหลัก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การร่วมกิจกรรมและการเยี่ยมชมบ้าน นำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

สรุป

บริบททางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจและครอบครัว

การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชน ประชาชนในตำบลวังผาง มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบสังคมชนบท ประชาชนมีความรักสามัคคีกันเป็นอย่างดี พ่อ แม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั้งในหมู่บ้านและนอกบ้าน สภาพเศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งพาการเกษตร รายได้ขึ้นอยู่กับราคาของผลิตภัณฑ์การเกษตรในแต่ละช่วง มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ครอบครัวมีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ผลกระทบ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวและวิธีการเลี้ยงดูลูก จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเด็ก ผู้คนในชุมชนมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความพร้อมในการพัฒนาและมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการพัฒนาเด็ก เห็นได้จากการบริหารจัดการภายในชุมชน การดำเนินงานขององค์กรชุมชน และความร่วมมือของประชาชน ได้ดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวคิด เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู ส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างถูกต้องตามวัย มีความพร้อมเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ แบ่งเบาภาระผู้ปกครองเพื่อใช้เวลาในการประกอบอาชีพเต็มที่

การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็ก

การถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็ก ได้มีการเตรียมการของกรมการพัฒนาชุมชนในการ ถ่ายโอนกิจกรรม โดยจัดให้ความรู้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็กแก่คณะผู้บริหารของเทศบาล คณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง อบรมโดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม ระดมความคิดวางแผนการส่งเสริมพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและประสานงาน กับเทศบาลตำบลวังผางและติดตามอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของเทศบาลตำบลวังผางได้มีการ เตรียมการรองรับการถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็กในชุมชนที่รับผิดชอบตามศักยภาพ จัดความสามารถ และความพร้อม มีส่วนร่วมในการถ่ายโอนกิจกรรมงานพัฒนาเด็ก ได้แก่ การก่อสร้างอาคาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนอาหารเสริม อุปกรณ์การเรียนการสอน และอุปกรณ์ของเล่นประจำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง

การอบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ซึ่งรับเด็กอายุ 3- 6 ปี เข้ารับการ อบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องตามวัย เตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา พร้อมทั้งจะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา นโยบายของ การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้นำหลักการของกรมการพัฒนาชุมชนมาใช้ในการดำเนินงาน โดยยึดความต้องการ ความพร้อมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นคุณภาพของงาน จัดโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรูปธรรมมากกว่าเดิม การบริหารศูนย์โดยองค์กรของ ประชาชน คือ คณะกรรมการพัฒนาเด็กทำหน้าที่ในการบริหารงานและประสานการดำเนินงาน พัฒนาเด็ก การจัดโครงสร้างและกลไกการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ นโยบาย

สาธารณะ ระบบการเงินการคลัง ระบบข้อมูลข่าวสาร ให้มีความเป็นเอกภาพ ประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน ในโครงสร้างจะเพิ่มในส่วนของการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเทศบาลตำบลวังผาง ซึ่งช่วยเหลือและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่งอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดู ประกอบกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ซึ่งได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยองค์กรชุมชน ประชาชน พ่อ แม่ ผู้ปกครองเด็ก

นโยบายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วน จัดบริการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค เมื่อเจ็บป่วยให้บริการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพ เน้นการสร้างสุขภาพเด็ก จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม

เป้าหมายการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาเด็กเล็กในชุมชนได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งต้องประกอบอาชีพหารายได้เลี้ยงครอบครัว เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสม จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านโภชนาการ พัฒนาการ และการดูแลสุขภาพเด็กของผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก โดยเน้นที่ตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง การจัดกิจกรรมที่แตกต่างจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนงบประมาณ วิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็ก

การบริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งช่วยเหลือสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในสภาพที่เหมาะสมการอบรมเลี้ยงดู ใช้หลักการบริหารงาน ประกอบด้วย การวางแผน จัดทำโครงการและแผนพัฒนาเด็ก กำหนดแนวทางปฏิบัติ ควบคุมกำกับ ประเมินผล การปรับแผนหรือจัดทำแผนใหม่ จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก จัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนในการดำเนินงาน การจัดทำเอกสารทะเบียนข้อมูลข่าวสาร การจัดหน่วยงาน ผู้บริหาร คือ คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากประชาชน ผู้ปกครองเด็ก และผู้นำท้องถิ่น มีวาระการปฏิบัติงาน 2 ปี ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ คือ วางแผนพัฒนาร่วมกับสภาเทศบาลตำบลคัดเลือกผู้ดูแลเด็กตามเกณฑ์

ที่กำหนด และมีการพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การปฏิรูประบบราชการ ถ่ายโอนกิจกรรมสาธารณะ พัฒนาทักษะการทำงานแบบใหม่และการสร้างเสริมกลไกด้านคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและภาวะผู้นำในการบริหาร การอำนวยการ การตัดสินใจในการดำเนินงานศูนย์โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก โดยมีเทศบาลตำบลวังผางสนับสนุนงบประมาณ ภาครัฐสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณบางส่วน การประสานงานทั้งภาครัฐ/เอกชน เพื่อร่วมดำเนินงานศูนย์ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การรายงาน ผู้ดูแลเด็กจัดทำทะเบียนเด็ก มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารและสมาชิกทราบความก้าวหน้า เมื่อพบปัญหาอุปสรรคร่วมกันหาแนวทางแก้ไข งบประมาณ บริหารงบประมาณที่ได้รับให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอบรมเลี้ยงเด็ก และส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามเกณฑ์

การสร้างขวัญและกำลังใจผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญเพราะใกล้ชิดเด็กกรองมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ทัศนเสียสละเวลา ได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 3,000 บาท การสร้างขวัญและกำลังใจให้ในเรื่องสวัสดิการ เรื่องการประกันตนกับสำนักงานประกันสังคม กรมการพัฒนาชุมชน มีประกาศเกียรติคุณให้ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่ระยะเวลาเกิน 10 ปี ได้รับค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะเดินทาง สำหรับการไปฝึกอบรมวิชาการต่าง ๆ ของทางราชการ มีสิทธิในการหยุดงานเนื่องจากเจ็บป่วย หรือมีกิจธุระจำเป็น ได้รับสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เปิดโอกาสให้หาความรู้เพิ่มเติม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก กลุ่มอาสาสมัคร สตรีแม่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์ ตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจจัดกิจกรรม ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมบริหาร ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินผล

ผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีผลต่อพัฒนาการเด็ก

พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีความพึงพอใจที่ลูกได้รับการดูแลจากผู้ดูแลเด็กในด้านส่งเสริมพัฒนาการ พบการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่นำมาฝากเลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ได้ได้รับอาหารเสริมครบถ้วนเพิ่มขึ้น เด็กสามารถช่วยตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน เช่น ล้างหน้า แปรงฟัน รับประทานอาหารเองได้ รู้จักเก็บของใช้ ปรับตัวเข้ากับเพื่อน ไม่ติดพ่อแม่ ไม่กลัวคนแปลกหน้า กิริยามารยาท การพูดดีขึ้น เชื่อฟัง ไม่คือ มีระเบียบวินัย กล้าแสดงออก สุขภาพดีขึ้นและเจริญเติบโตตามเกณฑ์

อภิปรายผล

การพัฒนาคุณภาพประชาชน เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการพัฒนาประชากรที่จะให้บรรลุเป้าหมายนั้น จะต้องเริ่มกระทำตั้งแต่ประชากรนั้นยังอยู่ในวัยเด็ก เพราะถือว่าวัยเด็กเป็นช่วงระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้าง และปูพื้นฐานของชีวิต ให้เกิดความพร้อมด้านพัฒนาการเพื่อความเจริญเติบโต ถ้าเด็กไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างถูกต้องตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของชีวิต ผลเสียที่ตามมาคือปัญหาสังคมในทุก ๆ ด้าน อันเกิดจากบุคคลในสังคมที่ขาดคุณภาพ กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชนบท ภายใต้ปรัชญา หลักการ และแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ให้มีความสำคัญที่จะทำให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในอนาคต สนับสนุนส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน โดยยึดหลักให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน การบริหารงานโดยคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เป็นองค์กรชุมชนซึ่งคัดเลือกจากผู้สนใจและมีความสามารถ เพราะการพัฒนาเด็กในวัยนี้เป็นเรื่องละเอียด เป็นงานที่ค่อนข้างยาก แต่ก็เป็งานที่ทำหาย เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเด็ก เด็กวัยก่อนเรียนต้องการทั้งอาหารกาย อาหารใจ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องงานพัฒนาเด็กต้องยึดหลักปรัชญาพื้นฐานในการพัฒนาเด็ก 3 ประการ คือ พื้นฐานด้านความเสมอภาค กล่าวคือ เด็กทุกคนจะมีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ในการที่จะได้รับการพัฒนาจากศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ พื้นฐานการพัฒนาศักยภาพของเด็ก มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพอยู่ในตัวเองและติดตัวมาแต่กำเนิด การจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้จะต้องพยายามดึงศักยภาพของเด็กแต่ละคนออกมา และพัฒนาศักยภาพนี้ให้เจริญงอกงามสมบูรณ์ และตระหนักถึงเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ จะเป็นพื้นฐานในการวางแผนทางพัฒนาเด็กตามลักษณะเฉพาะของเขา และเป็นการพยายามเข้าถึงตัวเด็กแต่ละคนด้วย ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเด็กให้ได้รับผลสมบูรณ์ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ของครอบครัวและชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนา

รัฐบาลเร่งดำเนินนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพิ่มบทบาทให้องค์กรท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาชุมชน ปฏิรูประบบราชการให้เล็กลง สำนักงานพัฒนาชุมชนถึงกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง ได้ดำเนินการตามนโยบายการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยการประชุมชี้แจงและอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

งานพัฒนาเด็ก ประสานงานกับเทศบาลตำบลวังผางให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรม การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกลางทุ่ง ภายใต้ขีดความสามารถและความพร้อมของชุมชน อาคารศูนย์ วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของประชาชน และชุมชนนั้น ๆ เหมือนเดิม โดยอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินการถ่ายโอนงานเป็นไปตามขั้นตอน คือ การให้ความรู้มีความสำคัญเพราะ ทุกคนต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ เจตนารมณ์ร่วมกัน ปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ให้สอดคล้องตรงกัน ก่อนจะสามารถดำเนินกิจกรรมการถ่ายโอนงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ตามเป้าหมาย กิจกรรม ที่มอบให้องค์กรชุมชนรับผิดชอบในการส่งเสริมสนับสนุน คือ กิจกรรมที่กรมการพัฒนาชุมชน สนับสนุนงบประมาณประจำปี เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน อาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) เครื่องเล่นเด็ก ยังคงได้รับการสนับสนุนบางกิจกรรมอยู่ การมอบกิจกรรมให้เทศบาล องค์การ บริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมทั้งหมด หรือบางกิจกรรมก็ได้ (การพัฒนาเด็ก, กรมการพัฒนาชุมชน, 2540, หน้า 111) ในส่วนของเทศบาลตำบลวังผาง ให้การสนับสนุน งบประมาณในบางกิจกรรม คือ การก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อุปกรณ์การเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องเล่นเด็กกล่าวคือ ให้การสนับสนุนตามขีดความสามารถและความพร้อมที่รับผิดชอบดำเนินการได้ จะเห็นได้ว่าศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้บริหารเทศบาลตำบลวังผาง มีความเข้าใจในหลักการ และให้ความสำคัญของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากร มนุษย์ที่สำคัญ และเป็นบทบาทหน้าที่ที่ต้องพัฒนาเด็กในชุมชนที่รับผิดชอบ แต่ยังไม่ มีประสบการณ์ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็ก และเป็นการดำเนินงานในระยะแรกเริ่ม ดังนั้น โครงสร้างการบริหารศูนย์ได้มีการเพิ่มบทบาทการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลวังผางให้เป็น รูปธรรมและชัดเจน นโยบายในการดำเนินงานศูนย์ เทศบาลตำบลวังผางมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานศูนย์ เทศบาลตำบลวังผางมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายในการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าการถ่ายโอนกิจกรรมพัฒนาเด็กให้องค์กรท้องถิ่นในระยะ ปีแรกๆ ซึ่งเป็นระยะเปลี่ยนผ่าน มีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานทั้งหน่วยงานของกรมการ พัฒนาชุมชน และมีการเตรียมการรองรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือเทศบาลตำบลวังผาง เป็นอย่างดี ในการดำเนินงานยังต้องมีการประสานกัน โดยมองเด็กเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้หลักการบริหารของ POSDCoRB ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ได้มีการวางแผนพัฒนาเด็กเล็กจัดทำโครงการไว้ล่วงหน้า การจัดโครงสร้างการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริหารบุคลากร ทรัพยากร ประสานงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนเพื่อดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกันยังมีน้อย การควบคุมกำกับ การปฏิบัติงาน การจัดทำระเบียบรายงานผลการดำเนินงานเพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค กำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน การควบคุมกำกับงบประมาณ แหล่งที่สนับสนุน เพื่อใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังมีปัญหาเรื่องการสนับสนุนงบประมาณล่าช้า สอดคล้องกับการศึกษาของบุญทวี จิตติวงศ์ (2540) เรื่องสภาพการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดสุโขทัย ซึ่งพบว่าการบริหารศูนย์ด้านการวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ มีการปฏิบัติของผู้บริหารในระดับปานกลาง การควบคุมกำกับดี งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอและล่าช้า และการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยคณะกรรมการพัฒนาเด็กยังไม่ต่อเนื่อง เป็นเพราะยังขาดความรู้และทักษะในการบริหารงาน และเนื่องจากเคยชินกับการทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ภาคราชการ และอีกประการหนึ่งกรรมการพัฒนาเด็กติดภาระกิจในการประกอบอาชีพส่วนตัว คณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในชุมชนนั้น ๆ มีหลักสูตรการอบรมก่อนปฏิบัติงาน ควรเพิ่มเนื้อหาวิชาการบริหารงานในหลักสูตร เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ ๆ ในการปรับเปลี่ยนบทบาทของประชาชนเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน ตรงจุดนี้คงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร อย่างไรก็ตามการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะบรรลุผลสำเร็จได้นั้น กรรมการพัฒนาเด็กต้องบริหารงานเข้มแข็ง ผู้ดูแลเด็กรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพ จัดกิจกรรมพัฒนาเด็กด้านต่าง ๆ สม่าเสมอ ในอาคารมีการจัดเป็นสัดส่วนตามลักษณะกิจกรรม มีสื่ออุปกรณ์การเรียนการเล่นเพียงพอและปลอดภัย จัดสิ่งแวดล้อมบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ร่มรื่น ในด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้น ให้ความสำคัญด้านการประชุม การพบปะระหว่างผู้ดูแลกับผู้ปกครองเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกับกิจกรรมพัฒนาเด็ก

การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็ก เป็นสิ่งที่สำคัญเนื่องจากผู้ดูแลเด็กเป็นผู้เสียสละเวลา เป็นผู้ใกล้ชิดเด็กเฝ้าระวังมาจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ได้รับค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย เดือนละ 3,000 บาท ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีผู้ดูแลเด็กเพียง 1 คน ตามสัดส่วนของกรมการพัฒนาชุมชน สัดส่วนผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อเด็ก 20 คน แต่ในทางปฏิบัติผู้ดูแลเด็กไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง เพราะเด็กอายุ 3-6 ปี ต้องแบ่งกลุ่มตามพัฒนาการตามวัย เพื่อความสะดวกในการเลี้ยงดู เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งอายุ 3-4 ปี กลุ่มที่สอง อายุ 5-6 ปี เด็กจึงจะเล่นในกลุ่มเดียวกันได้ ถ้ามีการอบรมวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ดูแลเด็กได้ไปร่วมอบรมเป็นบางครั้ง เพราะถ้าไปไม่มีคนดูแลเด็ก ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้รางวัลแก่ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานได้ดี

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประชาชนให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ผู้นำชุมชนได้แสดงความช่วยเหลือ เสียสละเวลา เงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จากการที่ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับจากประชาชน จึงทำให้ชุมชนสนับสนุนได้เป็นอย่างดี ด้านการบริหารจัดการภายในชุมชนได้มีการมอบหมายบทบาทหน้าที่โดยมีการร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ ร่วมกันระหว่างกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประชุมทุกเดือน จึงทำให้เกิดความร่วมมือของผู้นำชุมชนกับกรรมการได้ดี อีกทั้งยังมีลักษณะความสัมพันธ์ทางเครือญาติ จึงง่ายต่อการร่วมมือซึ่งสอดคล้องกับ อคิน ระพีพัฒน์ (2527, หน้า 320) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ไม่ใช่หน่วยงานภายนอกไปกำหนด แล้วให้ประชาชนร่วมมือ ทุกอย่างเป็นเรื่องที่ประชาชนเป็นผู้คิดค้นขึ้นเอง โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff อ้างใน พิมานา บุรณิพทุ, 2526, หน้า 27-28) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการตัดสินใจ ตั้งแต่ในระยะเริ่มการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านบริหาร การสนับสนุนทรัพยากร ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมิณผล สอดคล้องกับ สุชาติ สุวรรณ (2530, หน้า 109 อ้างใน ชาคิต คล้ายพิมพ์, 2535, หน้า 25) ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นผู้นำท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกองวิจัยและประเมินผล กรมการพัฒนาชุมชน (2529 อ้างใน สุวิทย์ สมบัติ, 2540, หน้า 91) กล่าวคือด้านการพัฒนาเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ผู้ปกครองเด็ก เจ้าหน้าที่ที่ให้การสนับสนุนด้านกิจกรรม และการสนับสนุนงบประมาณ

ข้อจำกัดของราชการด้านขีดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักนั้น ประการหนึ่ง จำกัดด้วยระยะเวลาและนโยบายระเบียบคำสั่งของหน่วยงานที่สังกัด อีกประการหนึ่งพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีมากในโครงการกิจกรรมที่ท้องถิ่นมีปัจจัยทรัพยากรค่อนข้างพร้อมอยู่ในวิสัยที่สมาชิกจะระดมความสามารถดำเนินการเองได้ แต่หากเป็นโครงการใหญ่ ๆ ต้องระดมทรัพยากรหรือใช้งบประมาณจำนวนมาก โอกาสที่ประชาชนจะเข้ามีส่วนร่วมจะลดน้อยถอยลงหรือแทบไม่ได้มีส่วนร่วมเลย ในทางปฏิบัติอย่างไรจึงจะให้บุคคลทั้งสองกลุ่มพบกันครึ่งทาง นั่นก็คือชาวบ้านก็มีโอกาสตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วม ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ก็สามารถสนองนโยบายต่อหน่วยงานที่ตนสังกัด บางโครงการที่ลงสู่ชนบทและชาวบ้านยังไม่รับรู้เข้าใจ คาดหวัง หรือมีแรงจูงใจ หน่วยงานก็ควรเปิดโอกาสหรือให้เวลากับนักพัฒนาได้ทำการติดต่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิก จนชาวบ้านรู้สึกผูกพันสำนึกว่าเป็นภารกิจสำคัญของส่วนรวม ก็จัดเป็นการสร้างทางเลือกให้นักพัฒนาจากภายนอกได้เข้าไปกระตุ้นส่งเสริมความมั่นใจให้ชุมชนเพื่อการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วม การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กของหมู่บ้านเพื่อสนองวัตถุประสงค์ให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องมีพัฒนาการทุก ๆ ด้าน มีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถม แบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูเด็ก ช่วยให้ผู้ปกครองมีเวลาประกอบอาชีพเต็มที่และเป็นแหล่งความรู้ด้านการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก เฉพาะในประเด็นเป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้ปกครองนี้ การพัฒนาเด็กด้วยการส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้เข้ามีส่วนร่วมมากที่สุด ในภาพรวมการที่สมาชิกในชุมชนได้มีการปะทะสังสรรค์อันเป็นพฤติกรรมสังคมก็จัดเป็นการเรียนรู้ชีวิตส่วนหนึ่งแล้ว หากจะชี้เน้นให้เห็นชัดเจนในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้ปกครองตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ก็คือ การที่ผู้ปกครองมีนัดกับผู้ดูแลเด็กพบกันที่ศูนย์เป็นประจำตามแต่ละตกลงกันเป็นรายเดือน รายปักษ์ หรือรายสัปดาห์ จัดให้เจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลักระดับตำบล หรือนุคตลภายนอกเป็นวิทยากรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งด้านเกษตร สาธารณสุข ศึกษา หรือเนื้อหาอื่น ๆ นับแต่การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ทำอาหารกลางวัน การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ถนอมอาหาร การบริบาลเด็กเบื้องต้นด้วยโรคที่เกิดบ่อย ได้แก่ หวัด อุจจาระร่วง ตรวจสุขภาพ การพาเด็กไปฉีดวัคซีน ชั่งน้ำหนัก ฝึกปฏิบัติตามสุขบัญญัติ การฝึกทักษะด้านกลั่นเนื้ออวัยวะ เตรียมความพร้อม การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน เหล่านี้ล้วนเป็นการเรียนรู้ที่จำเป็น ต้องเริ่มที่ผู้ปกครองก่อนไปถึงตัวเด็ก ผู้ปกครองย่อมเต็มใจแบ่งเวลามาเข้าสู่ศูนย์เพราะกิจกรรมทั้งหลายทั้งปวงนั้นทำเพื่อลูก กรรมการพัฒนาเด็กหากสามารถ

ประสานจัดแจงให้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา วิถีชีวิตของผู้ปกครอง ก็จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้นอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ควรมีการประสานงานการดำเนินการร่วมกันระหว่างพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาเด็กเทศบาลตำบลวังผาง และหน่วยงาน 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ มหาไทย์ สาธารณสุข ศึกษาธิการ เกษตรและสหกรณ์ การจัดบริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. การถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กจะเกิดขึ้นได้ ต้องเข้าใจบริบทของชุมชนและให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับกระบวนการทัศน์และดำเนินงานตามขั้นตอน
2. การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของเด็กกับผู้ดูแลเด็ก เพื่อจะได้ดูแลเด็กอย่างทั่วถึง
3. ควรมีการพัฒนาบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ การอบรมคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ให้ความรู้เรื่องหลักการบริหารงานเพื่อเพิ่มทักษะในการบริหาร
4. เจ้าหน้าที่ 4 กระทรวงหลัก ควรปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและวิธีการทำงานจากผู้ให้เป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการให้ความช่วยเหลือกรณีพบปัญหา เพิ่มโอกาสและศักยภาพให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับและอื่น ๆ
3. ศึกษาความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก